

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION MENEJMENT

Saidova Maftuna Rustamovna
Buxoro viloyati G'ijduvon tumani
55-sonli DMTT tarbiyachi

Annotatsiya. Jahonning rivojlangan mamlakatlarida maktabgacha ta'lim tizimida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, ularni sifat jihatidan takomillashtirish, ta'limning mintaqaviy xususiyatlarini e'tiborga olish, tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini rivojlantirish borasida keng ko'lamdagi ishlar amalga oshirilmoqda. Maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat olib borayotgan, malakali, yosh, tashabbuskor, yuksak kasbiy tayyorgarlikka ega hamda zamonaviy fikrlovchi kadrlarni boshqaruv jarayoni masalalariga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, uning ijrosini ta'minlash uchun maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib borayotgan pedagoglarni boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirish bo'yicha tuzilgan dasturlarni yanada takomillashtirish, o'quv materiallarni mazmunan va metodik tomondan tubdan yaxshilashni taqozo etadi.

Kalit so'zlar: direktor, bola, kompetensiya, tarbiyachi, pedagog, texnologiya, mahorat, innovatsiya, menejment.

Annotation. In the developed countries of the world, extensive work is being done to prepare competitive personnel in the preschool education system, to improve their quality, to take into account the regional characteristics of education, and to develop organizational and economic mechanisms. Particular attention is paid to the issues of the management process of qualified, young, enterprising, highly trained and modern-thinking personnel operating in the preschool education system. It requires radical improvement of materials in terms of content and methodology

Keywords: director, child, competence, educator, pedagogue, technology, skill, innovation, management.

Аннотации. В развитых странах мира ведется большая работа по подготовке конкурентоспособных кадров в системе дошкольного образования, повышению их качества, учету региональных особенностей образования, развитию организационно-экономических механизмов. Особое внимание уделено вопросам управления процессом управления квалифицированными, молодыми, предприимчивыми, высококвалифицированными и современно мыслящими кадрами, работающими в системе дошкольного образования, что требует кардинального совершенствования материалов с точки зрения содержания и методологии.

Ключевые слова: директор, ребенок, компетенция, воспитатель, педагог, технологии, мастерство, инновации, управление

Zamonaviy ta'lim tizimi maktabgacha ta'lim tashkiloti direktoriga tobora ko'proq talablarni qo'yimoqda, lekin boshqaruvdek muhim sohada direktorning

mahorati eng kuchli talab hisoblanadi. Ta'lim darajasini oshirish asosan ta'lim tashkiloti direktorining ta'lim sifatini rivojlantirishdan manfaatdorligi, vaziyatning o'ziga xos xususiyatlarini his etishi va kerakli vaqtda boshqaruv faoliyatiga o'zgartirish kiritishi bilan bog'liq.

Ta'lim tashkilotining yuqori samaradorlik ko'rsatkichlariga yo'naltirilganligi boshqaruvning tegishli darajasiga qo'yiluvchi bir qator talablarni ifodalaydi. Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishda yangi yondashuvlarga asoslanib, zamonaviy direktor layoqatli mutaxassis fazilatlariga ega bo'lishi bilan birga, yuqori professional muloqot madaniyati va axloqiy-etik me'yorlarga ega bo'lishi kerak.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida turli xil maktabgacha ta'lim tashkilotlari mavjud, takomillashtirilgan pedagogik texnologiyalar va usullar yuzaga kelib, amalda qo'llanilmoqda, innovatsion faoliyat ommalashmoqda. Asosan maktabgacha ta'limning yo'nalish va talablari o'zgartirilmoqda. Aynan shuning uchun ta'lim muammolarini zamonaviy darajada hal eta oluvchi yangi avlod direktori zarur.

Yangi turdagi direktor jamoa bilan ishlashda tabaqalashtirilgan yondashuvni amalga oshirishi, ularning qobiliyatlari, shuningdek ehtiyojlari va kasbiy talablarini hisobga olishi kerak. Direktor uchun xodimlarning tashabbusini ma'qullash, ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga hissa qo'shish, shuningdek, har bir xodimini harakatga unday olishi muhimdir. Bugungi kunda zamonaviy pedagogik ta'sir ko'rsatish uslublariga ega, bundan tashqari boshqaruv mahoratini biluvchi mutaxassis zarur.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining zamonaviy direktori ish jarayonida bajaruvchi juda ko'p vazifalar ro'yxati mavjud. Boshqaruv vazifalari ro'yxati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Pedagog kadrlar tarkibining sifatini boshqarish. Bu vazifa pedagog kadrlar soni va ularning tarkibini belgilash sifatida tushuniladi, shu bilan birga mazkur vazifa malaka oshirish tizimi, jamoaviy ishni tashkil qilish va mehnatga haq to'lash tizimini o'z ichiga oladi.

2. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiya sifatini boshqarish.

3. Ta'lim texnologiyasi sifatini boshqarish. Zamonaviy ta'lim tizimida turli xil ta'lim texnologiyalarini loyihalashtirish muhim o'rin tutadi.

4. Moddiy-texnik boshqaruv sifatini boshqarish, jihozlardan foydalanish va o'quv xonalarini taqsimlashni o'z ichiga oladi.

5. Ta'lim infratuzilmasi sifatini boshqarish.

6. Axborot-uslubiy ta'minotni boshqarish qidiruv jarayonlarini tartibga solish va muhim ma'lumotlarni tahlil qilish, bilim olish uchun eng samarali uslubiy sxemalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

7. Ta'lim dasturi sifatini boshqarish, o'quv rejasi, tadbirlarni tashkil etish va malaka talablarini qamrab oladi.

8. Huquqshunoslik vazifasi direktor o'z ishida qonunlarni bilishi va qo'llay olishi, butun jamoaning huquq va burchlarga rioya etishini tashkil qilishni anglatadi.

9. Psixolog-vositachining vazifasi shundan iboratki, direktor nafaqat jamoada, balki ota-onalar va bolalar o'rtasida ham o'zaro tushunish va ishonch muhitini yaratishi kerak. Jamoadagi nizolarni bartaraf etish qobiliyati maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining juda muhim vazifasidir.

10. Tashkiliy vazifa ma'lum bir tuzilmani, ichki tartibni yaratishni o'z ichiga oladi. Tashkiliy qobiliyatlar quyidagi fazilatlardan iborat: kasbiy kompetensiya, jamoatchilik, jamoada ishlash tuyg'usi, talabchanlik, faollik va maqsadga muvofiqlik.

11. Nazorat va faoliyatni muvofiqlashtirish, zaruratga ko'ra, nazorat paytida kamchiliklar aniqlangan taqdirda, ishda o'zgarishlar kiritilishini o'z ichiga oladi. Mazkur vazifa direktor talabchan, faol va tezkor bo'lishi kerakligini nazarda tutadi. Bu tashkiliy ko'nikmalarni namoyish etish direktorga jamoa faoliyatidagi kamchiliklarni o'z vaqtida aniqlash va ularning oldini olish yondashuvlarini tahlil qilishga yordam beradi.

Shuningdek, nazorat – maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatida tashqi va ichki ko'rsatkichlarni o'zgartirish jarayoni to'g'risida ma'lumot olish va keyinchalik rejalashtirilgan harakatlarni amalga oshirish uchun salbiy oqibatlarni bartaraf etish jarayoni. Boshqaruv vazifa sifatida boshqa vazifalarsiz mavjud bo'la olmaydi va boshqa vazifalar bilan birgalikda mavjuddir. Qayd etilgan vazifalar maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining zimmasida qanday mas'uliyat mavjudligini ko'rsatadi.

Boshqaruv madaniyati samarali boshqaruv faoliyati shartiga aylanadi, shuningdek boshqaruvchiga xos xususiyat sifatida namoyon bo'ladi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori boshqaruv madaniyatining mohiyati ta'lim jarayonini boshqarish tamoyillari, tashkiliy shakllari va texnologik usullarini bilishdan iborat. Boshqaruv madaniyati boshqaruv faoliyati jarayonida namoyon bo'ladi, ong, xulq-atvor uslubi va aloqa, shuningdek, bevosita boshqaruvchining kasbiy faoliyati bilan bog'liq.

Boshqaruvchi o'z kasbiy vakolatlari, shuningdek, shaxsiy fazilatlaridan qay birini jamoa qabul qilgani va qay biri jamoada javob topa olmasligini tushunishi va kuzatishi kerak. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktoriga xos fazilatlarni rasmiy ravishda psixologik, intellektual, ijtimoiy va professional sifatida belgilash mumkin. Qayd etilgan sifatlarning to'liq ro'yxati oddiyroq tarkibiy qismlardan iborat. Direktorlarga xos fazilatlarni uch guruh: professional, shaxsiy va ishbilarmonlikka ajratish mumkin. Shuningdek, direktor uchun pedagog kadrqa bolani tushunishga o'rgatish muhimdir.

Haqiqiy pedagog kadrning shakllanishi pedagog kadrning bolani tushuna olish qobiliyatidan boshlanadi. Agar pedagog kadr bolaning ma'naviy dunyosini tushunishga harakat qilmasa, u holda kelajakda u endi ta'lim va sotsializatsiya jarayoniga ta'sir ko'rsta olmaydi. Boshqaruv faoliyati jarayonida boshqaruvchida,

albatta, turli xil muammolar uchraydi va u mazkur muammolarni samarali hal qilish darajasi orqali uning vakolat darajasini aniqlash mumkin. Boshqaruv vakolati rivojlanishi nafaqat o'z-o'zini rivojlantirish va boshqaruvchi faoliyatida tajriba orttirish, balki boshqaruvchining malakasini oshirish, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining kasbiy qayta tayyorgarligiga bog'liq.

Butun ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun pedagog kadrlar jamoalarini boshqarishning zamonaviy usullari, ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni yaxshi biluvchi, innovatsiyalar bozorida samarali ishlashga qodir mutaxassislar kerak. Innovatsiya har bir tashkilot uchun murakkab va og'riqli jarayondir. Ammo innovatsiyalarsiz tashkilotlar, tashkilotlar va firmalar o'rtasidagi raqobat xarakteriga ega zamonaviy jamiyatda ishlash va rivojlanish mumkin emas.

Zamonaviy innovatsion jarayonlar juda murakkab va muqarrardir. Ular boshqaruvning istalgan sohasida rejalashtirishni takomillashtirish, boshqaruv organlarining tuzilishi va funksiyalari, kadrlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish muhimdir.

Innovatsiya – bu *yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot (tovar, ish, xizmatlar) ko'rinishdagi innovatsion faoliyatning yakuniy natijasidir.*

Innovatsion jarayon - innovatsion o'zgarishlarni tayyorlash va amalga oshirishdan iborat bo'ladi va yagona bir butunni tashkil qiluvchi o'zaro bog'langan pallalardan tashkil topgan. Bu jarayonning natijasida amalga oshirilgan o'zgarishlar natijasida innovatsiya paydo bo'ladi.

Maktabgacha ta'lim tizimi innovatsiyasi deb - MT tashkilotida ta'lim tarbiya va boshqarishning yangi usullarining yaratilishi, maktabgacha ta'lim tizimi faoliyatiga tadbiiq etilishi, tizimni yuritishda marketing yoki tashkiliy usullarning joriy qilinishi, yangi ish o'rinlarini tashkil etishni yoki tashqi aloqalarni o'rnatilishini o'zida mujassamlashtirgan faoliyatning yakuniy natijasi tushuniladi.

Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvida oxirgi uch yilda bir qancha innovatsiyalarni kuzatishimiz mumkin.

Masalan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5198-son Farmoni hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" PQ-3305-son, 2017-yil 9-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3261-son, 2018-yil 5-apreldagi "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3651-sonli va 2018-yil 30-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3955-sonli qarorlarini keltirishimiz mumkin. Bundan tashqari bunday qarorlarni bir qanchasini misol sifatida keltirishimiz mumkin.

Innovatsion faoliyat - deganda, iqtisodiy faoliyat sohasidagi jarayonlarni radikal tarzda o'zgartirishga yordam berishi mumkin bo'lgan biron bir yangilikni yaratish tushuniladi.

Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion faoliyat - bu tashkilot moddiy-texnika bazasini va ta'lim-tarbiyani yangilashga va rivojlantirishga imkon beruvchi yangi g'oyalar va ishlanmalarni yaratish, o'zlashtirish va tatbiq etishga qaratilgan jarayonlar majmuasi tushuniladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion faoliyatni tashkil etuvchi jarayonlar quyidagilar:

- g'oya va ishlanmalar yaratilishi;
- qo'shimcha pul mablag'larni yaratilishi;
- innovatsion mahsulot (yangi ta'lim tarbiya va xizmat turlari namunalari, dasturiy ta'minot va boshqalar)ni yaratilishidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining innovatsion faoliyati natijasida yuzaga kelgan g'oya va ma'lumotlarni tayyor turdagi ta'lim-tarbiya va xizmatlar holatiga keltirish mobaynida g'oyani rivojlantirish, uni moliyalashtirish, sinov guruhlarini tashkil etgan holda ularda yaratilayotgan ta'lim-tarbiya va xizmatlarni tadbiq etish hamda yakuniy bosqichda tayyor yangi ta'lim-tarbiya va xizmatlarga ega bo'lish jarayonini tashkil etish, uni qo'llab-quvvatlanishida, moliyalashtirishni tashkil etish uchun albatta boshqaruvning roli nihoyatda kattadir.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda biz innovatsiyalarni yaratishda innovatsion menejmentning zarurligini ko'rishimiz mumkin.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida innovatsion menejment usullaridan keng foydalanish orqali tashkilotda ta'lim-tarbiya sifati va samaradorligini oshishiga, hamda tashkilotning faoliyat davomiyligini ta'minlanishida ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotini samarali va oqilona boshqarish uchun ta'lim menejeri – mudir, direktor, direktor boshqaruv asoslarini puxta egallashi, direktorning ijobiy konstruktiv yondashuvi va yetakchilik vazifalari asosida zamonaviy samarali strategiya va maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish usullari hamda jamoa bilan ishlash texnologiyalarini tushunishi kerak.

Adabiyotlar

1. 2019-yil 16-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" O'RQ-595-son qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 391-sonli qarori.
3. Fatxuddinov R.A. "Инновационный менеджмент: классификация, структуры и отличительные черты инновационных организаций; Экономические зоны, законы организации, научные подходы и принципы и др.": Учебник для вузов. Изд.5-э, испр., доп. «Питер», 2007.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M Mirziyoyev tomonidan 2019-yil 20-martda “Yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 ta muhim tashabbus
5. F. Qodirova, Sh. Toshpo‘latova, M. A‘zamova Maktabgacha pedagogika T.: Ilm-ziyo. 2019-yil
6. Abdullaeva Q. Yangi pedagogik texnologiyalar. Boshlang‘ich ta‘lim. «O‘qituvchi», 1998, 4-son, 16-21- betlar.
7. Sarkisova, V. (2022). ASPECTS OF THE STATE OF THE AUTONOMIC NERVOUS SYSTEM IN HYPOXIA. Science and innovation, 1(D8), 977-982.
8. Sarkisova, V., Mavlyanova, U., Xegay, R., & Numonova, A. (2022). ESSENTIAL ROLE OF BRADIKININ IN THE COURSE OF BASIC LIFE PROCESSES. Science and innovation, 1(D8), 576-581.
9. Sarkisova, V., Xegay, R., & Numonova, A. (2022). ENDOCRINE CONTROL OF THE DIGESTION PROCESS. GASTROINTESTINAL ENDOCRINE CELLS. Science and innovation, 1(D8), 582-586.